

ЕКОНОМІКА ІТАЛІЇ В КОНТЕКСТІ КРИЗИ ЗАБОРГОВАНОСТІ КРАЇН ЄС ITALIAN ECONOMY IN THE CONTEXT OF DEBTS TO THE EU COUNTRIES

Розглянуто особливості функціонування європейських економік у контексті кризи заборгованості країн ЄС. Досліджено вплив кризи боргів країн ЄС на економіку Італії. Проаналізовано макроекономічні показники Італії. Висвітлено вжиті урядом заходи щодо подолання кризових явищ. Запропоновано методи та інструменти державної політики, спрямованої на нівелювання негативних кризових явищ в економіці у період поглиблення інтеграційних і глобалізаційних процесів у світовому господарстві.

Ключові слова: *світове господарство, глобалізаційні процеси, міжнародна економічна інтеграція, криза боргів країн ЄС, валовий внутрішній продукт, державний борг.*

Рассмотрены особенности функционирования европейских экономик в контексте кризиса задолженности стран ЕС. Исследовано влияние кризиса долгов стран ЕС на экономику Италии. Проанализированы макроэкономические показатели Италии. Отражены принятые правительством мероприятия по преодолению кризисных явлений. Предложены методы и инструменты государ-

ственной политики, направленной на нивелирование негативных кризисных явлений в национальной экономике в период углубления интеграционных и глобализационных процессов в мировом хозяйстве.

Ключевые слова: *мировое хозяйство, глобализационные процессы, международная экономическая интеграция, кризис долгов стран ЕС, валовой внутренний продукт, государственный долг.*

The article reveals the functioning of the European economies in the context of the debt crisis of the EU countries. It studies the impact of the debt crisis of the EU countries on the Italian economy. It analyses microeconomic indices of Italy. The article also deals with the steps taken by the Italian government to overcome the crisis. It offers the directions and tools of the government policy aimed at leveling of negative crisis effects in the economy in the period of increasing of integration and globalization processes in the global economy.

Key words: *global economy, globalization processes, international economic integration, EU countries debt crisis, gross domestic product, state debt.*

УДК 339.972:336.273.3

Пробоїв О.А.

к.е.н., доцент кафедри міжнародної економіки, маркетингу і менеджменту Івано-Франківський навчально-науковий інститут менеджменту Тернопільського національного економічного університету

Постановка проблеми. Реалії сучасного світового господарства, що супроводжуються кризовими явищами в національних економіках й набувають глобального характеру, підштовхують держави до об'єднання в інтеграційні структури для реалізації власних національних інтересів та вирішення глобальних проблем. Проте, глобалізація та інтернаціоналізація світового господарства, з однієї сторони, підвищують ефективність функціонування національних економік внаслідок утворення глобальних товарних й сировинних ринків та надають країнам ряд переваг, виступаючи певною формою захисту окремих економік від глобальної фінансової нестійкості шляхом утворення регіональних інтеграційних угруповань, а з іншої, – сприяють посиленню протиріч між країнами і загострюють розбіжності між ними, підсилюючи економічні й політичні ризики.

Зростання взаємозалежності між державами може мати негативний вплив у період загострення фінансових криз для світового господарства в цілому і для економіки окремих країн, тому дана проблематика наразі є особливо актуальною і потребує більш детального вивчення. Вирішення зазначених проблем в умовах глобальної фінансової нестабільності потребує регіональної координації й формування нових антикризових механізмів, важелів та інструментів. Тому на сьогоднішній день актуальним є поглиблене дослідження основних макроекономічних показників і виявлення тенденцій розвитку окремо взятої економіки в контексті кризових процесів країн ЄС.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вивченням ефективності функціонування різних регіональних інтеграційних об'єднань займалися такі видатні вчені-економісти, як: А. Філіпенко, Б. Губський, Ю. Пахомов, С. Кримський, Ю. Павленко, Є. Савельєв. Безумовно, відомими у цій сфері є ґрунтовні дослідження вітчизняних науковців: В. Гейця, Ю. Макогона, Ю. Пахомова, О. Сохацької, З. Луцишин, В. Корнеєва, П. Гайдуцького та ін.

При цьому невирішеними залишаються питання подолання кризових явищ у кожній окремо взятій проблемній економіці Європейського Союзу, так як між країнами існують суттєві відмінності у економічному потенціалі й національних ключових компетентностях. Адже кожна економіка має свою міжнародну спеціалізацію, характеризується певною ресурсною базою, рівнем розвитку промисловості, аграрного сектору, сфери послуг й інновацій, враховує людський потенціал, безпосередньо залежить від політики уряду в усіх сферах державного управління.

Формулювання цілей статті. Метою даного дослідження є виявлення тенденцій та прогнозування перспектив розвитку економіки Італії в контексті кризових явищ Європейського Союзу з урахуванням аналізу основних макроекономічних показників, що дозволить обґрунтувати пріоритети економічного розвитку.

Вклад основного матеріалу дослідження. Європейський Союз утворений завдяки значним зусиллям європейських країн впродовж багатьох десятиків років та їх непереможному бажанню інте-

груватись задля підвищення конкурентоздатності національних економік і з метою протидії окремих держав-членів ЄС політичному та економічному тиску з боку країн-лідерів глобальної економіки. Проте, наслідки світової фінансової та економічної кризи 2008-2009 років особливо гостро позначились на соціальному та економічному становищі деяких країн Євросоюзу через зростання дефіциту платіжного балансу та державного бюджету країн, зниження обсягів виробництва майже в усіх галузях економіки, посилення інфляційних тенденцій й зростання безробіття. Ці аспекти збільшили вразливість економік Греції, Ірландії, Італії, Іспанії, Португалії й визначили необхідність проведення структурних реформ для підвищення спроможності їхніх економік відповідно реагувати у складних ситуаціях, максимально нівелюючи фінансові ризики й знижуючи негативний вплив на якість життя громадян [1, с. 1].

Загальний економічний спад у світовому господарстві й зниження темпів росту провідних економік ускладнили міжнародні торговельні та фінансові відносини й спричинили важкі проблеми з обслуговуванням зовнішніх боргів у країн-боржників. Загальне зниження рівня виробництва, скорочення державних доходів й стрімкий ріст державних видатків на фоні інтенсивної інтеграції та переміщення капіталу в цих країнах порушили макроекономічну рівновагу. Зазначені проблеми спричинили значні коливання валютних курсів і вплинули на процентні ставки по кредитах на світовому фінансовому ринку, що й зумовило загострення кризи державних запозичань [3, с. 1]. Фінансові вливання зі стабілізаційних фондів в окремі економіки не дали очікуваних результатів, так як вони не вирішували проблему докорінно, а лише нівелювали негативні наслідки кризи і вимагали структурних перетворень та втілення «жорсткого» режиму економії.

На тлі затяжної кризи боргів країн ЄС сповільнюються темпи економічного росту і виникають проблеми у стабільних економіках розвинених країн: Німеччині, Франції, Великобританії (рис. 1). Жорсткий режим економії, певні структурні рамки, погіршення соціальних стандартів, контроль за зовнішньоторговельними операціями й цінами на сировину та енергоносії, невідповідність обмінних курсів створюють перешкоди на шляху торгівлі у цих державах та ускладнюють вихід з економічного спаду. Для подолання наслідків структурної кризи боргів країн ЄС уряди багатьох держав у сфері макроекономічного управління основний акцент роблять на реформуванні податкової політики.

Проблемі економіки ЄС, що проводили суттєві фінансові вливання у банківський сектор задля його порятунку, вичерпували власні валютні резерви, провокували зростання дефіциту бюджету, а боргове навантаження на державні

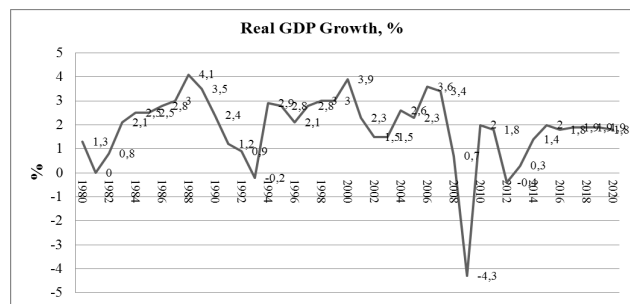

Рис. 1. Динаміка росту ВВП в країнах ЄС з 1980 по 2015 рік

*запозичено із офіційного сайту Eurostat [7]

фінанси зростало прискореними темпами. Значне зниження спроможності державних фінансів країн-боржників вчасно виплачувати відсотки та тіло боргу без збільшення майбутніх запозичань призвело до зростання розриву між доходністю по державних облігаціях й вартістю страхування ризику банкрутства через дефолтні контракти swap між країнами PIIGS й рештою країн-членів ЄС [1, с. 1].

Абревіатуру PIIGS все частіше можна зустріти на шпальтах світових економічних видань. Вона запропонована для позначення англійських назв проблемних економік країн ЄС (Португалія, Ірландія, Італія, Греція, Іспанія) у 2008 році. Як зазначалось у попередніх публікаціях, кожна з цих країн має свої характерні прорахунки в економіці, які повинні бути вирішені спільними зусиллями Європейського Союзу для подолання кризових явищ [9, с. 25].

Найбільшим дефіцитом бюджету й загрозою дефолту у об'єднаній Європі протягом 2009-2015 років відзначилась Греція. Зовнішній борг країни у 2008 році сягнув 112,9% ВВП, у 2011 році зріс до 170,32%, а у 2015 році піднявся до позначки 174,70% [13, с. 1]. Завдяки певним економічним заходам і зусиллям інших країн ЄС протягом 2015-2016 років вдалось знизити показник державного боргу Греції до 162,52% ВВП. Стає цілком очевидно, що країна споживає значно більше, ніж може собі дозволити, усі макроекономічні індикатори відхиляються від прийнятих в ЄС норм, тому подані ними статистичні дані звітів приховують справжній стан справ й виникнення суттєвої зовнішньої заборгованості, а також неспроможність цієї держави профінансувати власні борги [14, с. 1].

Враховуючи дані Eurostat, Греція за розміром дефіциту державного бюджету у 2015 році посіла перше місце серед 27 країн-членів ЄС. Наступною за величиною державного боргу у 2015 році є Італія, яка також відчула «подих» дефолту [7, с. 1].

На початку липня 2011 року розпочався масовий розпродаж акцій італійських банків, курс державних облігацій суттєво знижувався. Фінансовий ринок, як індикатор «хворобливості» економіки, перший зреагував на поглиблення боргової кризи

в Італії. Захвилювалися лідери країн ЄС і чиновники Єврокомісії через гіпотетичну необхідність надати фінансову допомогу Італії, щоб стабілізувати економічну ситуацію. Якщо б уряд Італії наважився звернутися до ЄС й МВФ за фінансовою допомогою, тоді стабілізаційний фонд потрібно було б збільшити до 1,5 трлн євро. Такі заходи могли викликати певні збурення серед громадян ЄС з економічно благополучних країн, адже вони не бажають фінансувати кризу сусідніх держав із власної кишені, сплачувати податки, що не будуть спрямовуватися на добробут й розвиток їхньої країни, а використовуватимуться для фінансової допомоги проблемним економікам [2, с. 1].

У 2011 році державний борг Італії перевищив 120% ВВП, що удвічі більше допустимого рівня згідно з Маастрихтськими угодами в ЄС (не вище 60%), а у 2015 році – 132,3% (рис. 2).

За абсолютною величиною державного боргу Італія лідирує на просторах Єврозони: у червні 2011 року центральний банк Італії повідомив про перевищення обсягу державного боргу 1,9 трлн євро. Зазначена сума заборгованості була вищою, ніж величина зовнішніх боргів решти членів PIIGS (Португалії, Ірландії, Греції, Іспанії) [2, с. 1].

Зростання фінансової й політичної нестабільності у світі позначилось на роботі фінансових й сировинних ринків, знайшло безпосереднє відображення у темпах економічного росту країн ЄС та ускладнило ситуацію із вирішенням структурної боргової проблеми PIIGS. На сьогоднішній день величина державного боргу Італії зберігається на досить високому рівні, що на фоні незначного темпу економічного росту її економіки потребує відповідних реформ, оскільки лише поживлення економіки забезпечить зростання ВВП і податкових надходжень, допоможе знизити рівень заборгованості економіки (рис. 3).

Загалом, рівень ВВП Італії також суттєво знизився за період структурної кризи боргів країн ЄС і наразі могутня італійська економіка, що входила

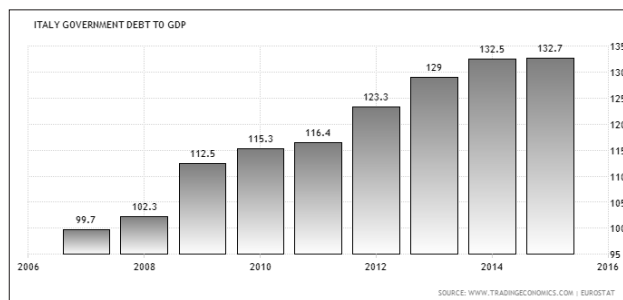

Рис. 3. Динаміка державного боргу Італії в % до ВВП в період 2007-2015 рр.

*запозичено із офіційного сайту Trading Economics [8, с. 1]

до «G7», поступається за багатьма макроекономічними показниками розвитку таким країнам «третього світу», як: Індія, Корея, Бразилія, Індонезія та, навіть, Росія (рис. 4) [15, с. 1].

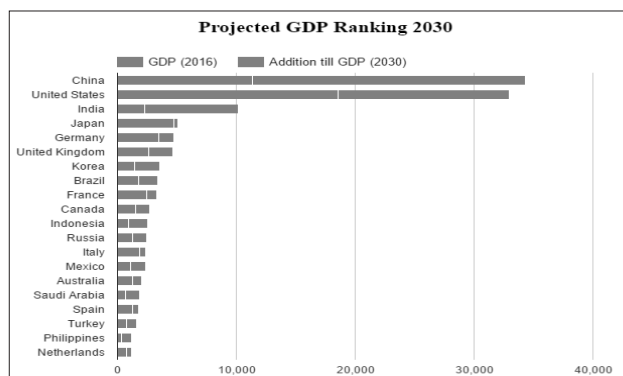

Рис. 4. Порівняння ВВП провідних високорозвинених країн із країнами «третього світу» за даними 2016 року

* запозичено із Звіту МВФ [15, с. 1]

Сьогодні італійська економіка переживає фінансову, політичну і структурну кризу, що не дає жодних підстав сподіватися на поживлення економіки. Без підвищення темпів економічного зростання італійській економіці не вибратися з боргової ями, адже в разі низького темпу економічного росту й підняття процентних ставок за державними облігаціями вище 6%, державний борг Італії у 2017 році може вирости до 150% ВВП. МВФ рекомендував уряду Італії вжити заходи економії шляхом скорочення бюджетних видатків [2, с. 1].

Італійський уряд миттєво зреагував на падіння курсів на Міланській фондовій біржі і апеляції з боку МВФ, тому протягом 2015-2016 років було запропоновано і реалізовано ряд заходів політичного та економічного характеру, які заклали міцний фундамент для майбутнього економічного зрос-

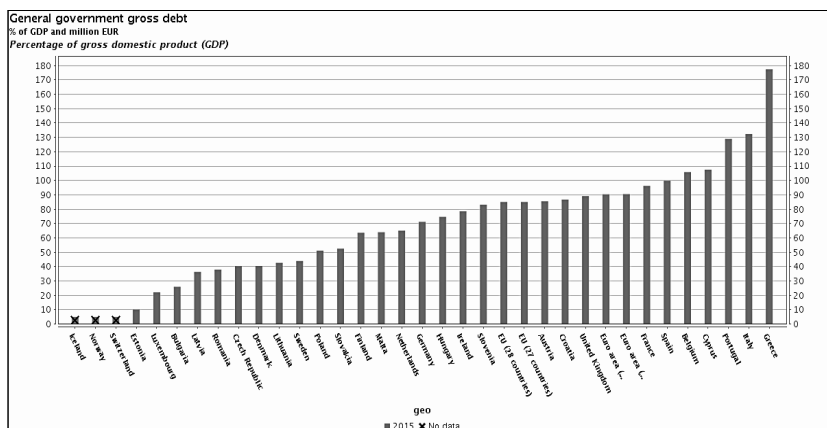

Рис. 2. Державний борг країн Євросоюзу за підсумками 2015 року

*запозичено із офіційного сайту Eurostat [7, с. 1]

тання. Протягом останніх двох років італійському уряду вдалося внести певні зміни до трудового кодексу, реформувати виборче законодавство, модернізувати пенсійну систему, однак усі проведені заходи були успішними завдяки досягненням у сфері державного управління, адже уряд М.Ренці правильно підібрав міністрів й грамотно провів кадрову ротацію [6, с. 3].

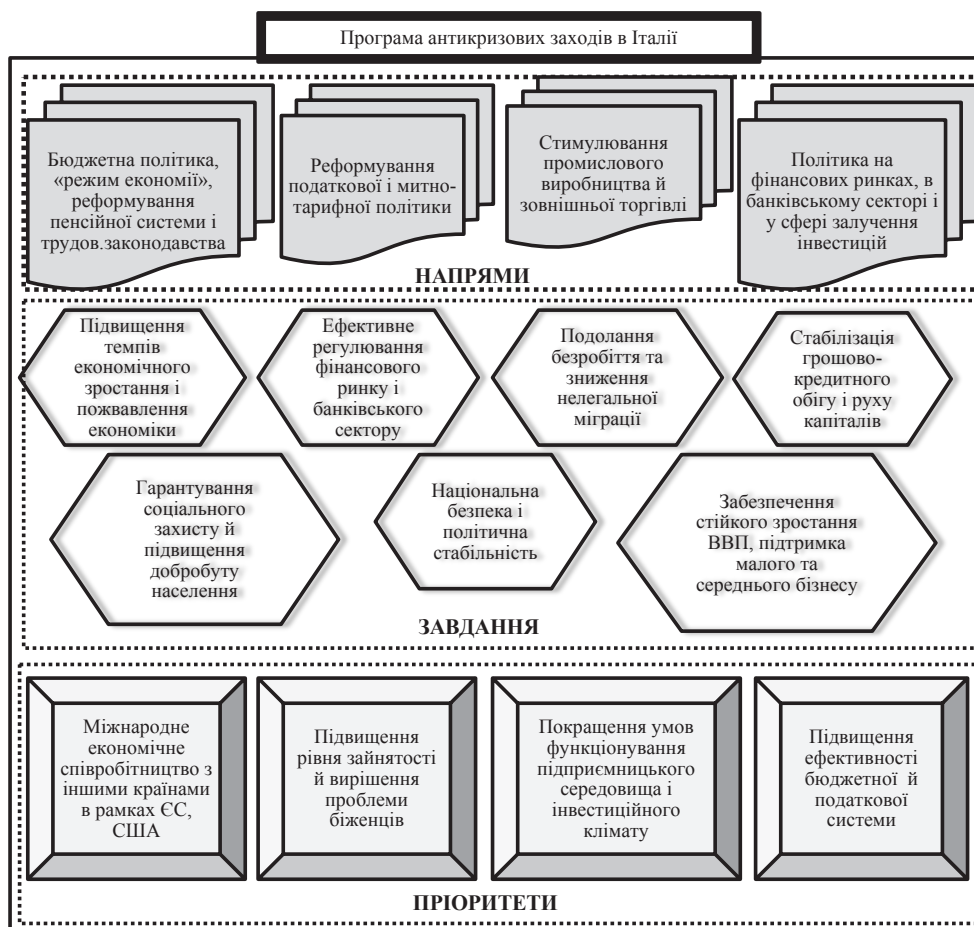
Італія – країна, яка має могутній промисловий і аграрний потенціал. З точки зору галузевої структури італійської економіки, промисловість забезпечує 30% ВВП, сільське господарство – 3%, сфера послуг – 67%. Однією із ключових особливостей даної країни є домінування в економічній структурі невеликих і середніх підприємств, які за даними Національного інституту статистики Італії забезпечують 80% зайнятості економічно активного населення. Італійські малі підприємства створюють третину доданої вартості в загальному обсязі національного виробництва [5]. Тому ряд реформ повинні стосуватись податкового і митного законодавства, створюючи більш сприятливі умови для ведення малого бізнесу і стимулювання експорту. Основними товарними ринками для італійського експорту товарів і послуг виступають ринки Німеччини, Франції, США, Великобританії, Іспанії, Швейцарії (рис. 5).

Рис. 5. Динаміка експорту та основні країни-партнери Італії у 2015 році

*побудовано автором на основі даних статистичного порталу Statista [10, с. 1]

Усвідомлення важливості й необхідності проведення економічних реформ в Італії в умовах посилення глобальної фінансової нестабільності потребує не

Рис. 6. Програма антикризових заходів в Італії

* розроблено автором на основі [4, с. 349], [6, с. 41-43], [11, с. 1]

тільки регіональної координації зі сторони ЄС, але й вимагає формування нових антикризових механізмів, важелів та інструментів, які в комплексі позитивно впливатимуть на економічне зростання країни та подолання її боргових проблем (рис. 6).

Програма комплексу антикризових заходів повинна забезпечувати: підтримку банківського сектору та гарантування банківських вкладів населення; стимулювання основних галузей промисловості (машинобудування й автомобілебудування, металургію і енергетику, авіакосмічну промисловість, виробництво електротехніки, а також текстильну, фармацевтичну, харчову промисловість, деревообробку і виробництво меблів, туризм); охоплювати систему соціального захисту різних верств населення; підтримувати малий та середній бізнес, стимулюючи його розвиток й розширення; створювати сприятливий інвестиційний клімат для притоку іноземних інвестицій, а також сприяти подальшій інтернаціоналізації діяльності італійських підприємств.

Для забезпечення сталого розвитку економіки Італії й поетапного вирішення її боргових проблем, слід розробити комплекс антикризових заходів, спрямованих на реформування політичних і соціально-економічних інститутів країни, ключовими напрямками якого є наступні:

- реформування бюджетної політики та внесення змін до діючого податкового законодавства. Так для забезпечення соціальної стабільності й стимулювання економічного росту протягом 2014-2015 років в Італії було реалізовано ряд заходів у рамках «Закону про стабільність», зокрема, було знижено ставку оподаткування доходів фізичних осіб для тих категорій працівників з місячним доходом менше 1,5 тис. євро, введено певні обмеження щодо зарплат і преміальних виплат для керівників державних підприємств, а також зменшено витрати на утримання центрального апарату управління й Сенату. У рамках «Закону про стабільність 2016» передбачені заходи регулювання бюджетної політики й структурні реформи;

- реформування промислової політики і покращення ділового клімату в країні для забезпечення економічного росту й розвитку конкуренції, зокрема, італійські підприємства отримали можливість оформити податкові відшкодування 15% на придбання нового обладнання, а малі підприємства – збільшити статутний капітал на 40% за рахунок зниження податків. Водночас, для стимулювання інноваційної діяльності підприємств було запроваджено податкові відшкодування у розмірі 25% від витрат на науково-дослідні роботи за період 2014-2016 років [6, с. 42];

- реформування державної політики щодо скорочення зовнішнього боргу шляхом часткової приватизації 43 державних підприємств для залучення близько 12 млрд євро, що складає 0,7%

ВВП країни (суднобудівний концерн «Фінкант'єрі», кілька підприємств воєнно-промислового холдингу «Фінмеканіка», «Пошта Італії», нафтогазовий концерн «Ені», енергетична корпорація «Енел», авіаперевізник «Аліталія»);

- реформування інвестиційної політики шляхом покращення інвестиційного клімату, спрощення процедури вливання іноземних інвестицій у різні сектори економіки, заохочення спільної участі приватних та державних структур у реалізації різних економіко-інвестиційних проектів. Завдяки проведеним заходам в рамках державної програми заохочення іноземних інвестицій «Пункт прибуття – Італія» відбулось зростання обсягів іноземних інвестицій з 51,3 млрд євро у 2014 році до 74,4 млрд євро у 2015 році, при чому портфельні інвестиції склали 58% від загального обсягу, а основними донорами іноземних інвестицій при цьому виступали США (10 млрд.євро), Нідерланди (9,4 млрд євро), Норвегія (8,9 млрд євро) [6, с. 8];

- реформування урядових та громадських інституцій у сфері зовнішньоторговельних відносин, робота яких почала виключно спрямовуватися на підтримку італійських експортерів при виході на міжнародні ринки. Реалізація цих заходів забезпечила у 2015 році зростання обсягу італійського експорту у США (+20,9%), Бельгію (+10,6%), Індію (+10,3%), Іспанію (+10,1%). Обсяг експорту найбільше зріс по таких товарних групах: автомобілі (+30,8%), продукти сільського і лісового господарства, рибальства (+11,2%), комп'ютери, електронні і оптичні прилади (+10,9%) [6, с. 7]. Безумовно, для інтенсифікації зовнішньої торгівлі Італії потрібно провести реформування торговельних палат у самій країні та за кордоном для підвищення ефективності їх роботи шляхом надання більшої підтримки з боку центрального уряду та регіональних структур;

- реформування пенсійної системи, трудового законодавства й соціального захисту населення з метою збільшення надходжень до бюджету й зниження видатків на соціальні програми. Міністерство економіки і фінансів Італії внесло корективи у пенсійний вік працівників: право на пенсію з 1.01.2016 року отримують чоловіки і жінки після 66 років і 7 місяців за умови сплати ними впродовж мінімум 20 років відрахувань у відповідні фонди [6,с.34]. Підняття пенсійного віку й внесені зміни у трудове законодавство мали на меті знизити рівень безробіття і підвищити зайнятість населення. Так у 2015 році рівень безробіття знизився до позначки 11,4%, досягнувши трьохрічного мінімуму [6, с. 7]. Водночас, вживаються заходи щодо працевлаштування біженців для вирішення міграційної кризи.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Підсумовуючи результати проведеного дослідження й аналізу основних макроекономічних

показників Італії, було встановлено: гальмування темпів економічного зростання європейських економік призводить до скорочення ВВП й зниження податкових надходжень, що на фоні росту державних видатків спричинює дефіцити бюджетів вище допустимого рівня й збільшення державного боргу.

Фінансова й політична нестабільність, яка панує сьогодні у світі, спричинює глобальні макро-економічні дисбаланси, що на тлі значного боргового навантаження проблемних європейських економік формує загрозливі виклики для розвитку Європейського Союзу, спричинює фінансові проблеми і структурні диспропорції, які здатні порушити глобальну економічну рівновагу.

Проте, даний напрям досліджень є надзвичайно перспективним, оскільки економіка країн ЄС не є статичною, країни активно впроваджують інновації не лише у виробництво, але й застосовують «ноу-хау» у сфері державного управління, вживають заходи щодо реформування певних сфер і галузей народного господарства, тому динаміка макро-економічної ситуації може бути досить стрімкою. Адже, вона з одного боку залежить від політичної карти світу й глобальної економічної кон'юнктури, а з іншого боку визначається динамікою власних макроекономічних показників розвитку. При цьому стан економіки країн ЄС може визначати ситуацію на світових товарних і фінансових ринках.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Європейська боргова криза [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://uk.wikipedia.org/wiki/Європейська_боргова_криза.
2. Загоруйко Ю. Боргова криза в Європі: Італія готується до жорсткої економії [Електронний ресурс] / Ю. Загоруйко // Дзеркало тижня. Україна. – № 29. – 2011. – Режим доступу: http://gazeta.dt.ua/ECONOMICS/borgova_kriza_v_evropi_italiya_gotuetsya_do_zhorstkoyi_ekonomiyi.html.
3. Итрилигейтор М.Д. Глобализация как источник международных конфликтов и обострения конкуренции [Електронний ресурс] / М.Д. Итрилигейтор // Проблемы теории и практики управления. – 2000. – № 6. – Режим доступу: www.ptpu.ru/issues/6_98/6_6_98.htm.

4. Мураль М.Г. Європейська боргова криза: аналіз та проблеми зовнішнього боргу країн ЄС [Текст] / М.Г. Мураль, М.М. Гузь // Молодіжний науковий вісник УАБС НБУ. Серія: Економічні науки. – 2014. – № 6. – С. 3430–351.

5. Національний інститут статистики Італії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.istat.it/en/>.

6. Обзор состояния экономики и основных направлений внешнеэкономической деятельности Италии в 2015 году [Електронний ресурс] // Торговое представительство Российской Федерации в Итальянской Республике. – Рим, 2016. – Режим доступу: http://91.206.121.217/TpApi/Upload/e1a03a2d-6ca3-49da-89f1-35d6ceb73d7b/Economics_Italy_2015.pdf.

7. Офіційний сайт Євростату [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ec.europa.eu/eurostat/web/national-accounts/data/main-tables>.

8. Офіційний сайт Trading Economics [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.tradingeconomics.com/italy/government-debt-to-gdp>.

9. Пробоїв, О.А. Проблемні економіки Єврозони [Текст] / О.А. Пробоїв, І.Д. Зубко // Наука: теорія і практика-2010: Materialy VI Miedzynarodowej naukowo-praktycznej konferencji (Przemysl, 7-15 sierpnia 2010). – Przemysl: „Nauka i studia”, 2010. – Volume 3. Ekonomiczne nauki. – С. 25-28.

10. Статистичний портал Statista [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.statista.com/statistics/270482/main-export-partners-for-italy/>.

11. Уплив фінансової економічної кризи в країнах Євросоюзу на вдосконалення його недовершеної конструкції [Електронний ресурс] // Віче. – 2013. – № 10. – Режим доступу: <http://www.viche.info/journal/3674/>.

12. Britain will be fastest growing G7 economy this year, says IMF [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.theguardian.com/business/2016/oct/04/britain-fastest-growing-g7-economy-imf-international-monetary-fund-brexit-vote>.

13. IMF World Economic Outlook [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://knoema.ru/IMFWEO-2014Apr/imf-world-economic-outlook-april-2015>.

14. Kasriel, P.L. Greece, Portugal and Spain Are the Least of Our Economic, Financial Challenges [Електронний ресурс] / P.L. Kasriel. – Режим доступу: <http://www.marketoracle.co.uk/Article19844.html>.

15. Projected GDP Ranking (2016-2020) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://statisticstimes.com/economy/projected-world-gdp-ranking.php>.